

misli u pogledu našeg pitanja. Znam kako ste Vi, primajući srbijanske emigrante u Svoju zaštitu otvoreno kazali, da nećete trpeti i da ćete najstrožije kazniti svakog onoga, koji bi politički radio ma šta protiv Srbije iz Crne Gore.

Znam, Gospodaru, isto tako da ste Vi kazali pred nekima iz Srbije: »Neću da znam za vaše partije, ja znam samo Srbiju i moга brata srpskoga kralja, kome ću ostati uz rame«. Ali znam i to, da Vi, kao i s t i n s k i predstavnik velike ideje, kao pravi pobornik srpskog patriotizma, za celo niste voljni ostati uz rame onakvoга »brata«, koji očigledno ide na to, da anakazi jedan ceo narod, da upropasti i materijalno i moralno sve što je Srbinu sveto i drago, pa najzad, da nas i žive preda u ruke tuđinaca. Vi niste voljni i ne možete stajati uz rame jedne takve izdajničke vladavine, prosto zato, što bi protivu Vas zavapile senke Vaših predaka, što Vam to ne bi dopustio onaj sveti grob u Manastiru,⁴¹ ni Vaša patriotska svest ni Vaša prošlost.

Pa ipak, Gospodaru, to je ono što me kao Srbina, kao patriotu dan iz dan muči. Pitam se, je li moguće i dalje izdržati ovaj užas; i nismo li svi mi, ma i negativno, postali pomagači jednog izdajnika i Austrije.

Ja ne mogu da podnesem to, a moram, jer mi ne dozvoljava Vaše gostoprimstvo da ga zloupotrebim, pa da mimo Vašega saznanja ma šta učinim.

Međutim sve legalne puteve, kojima bi se mogao narod boriti protiv nezakonitog stanja u zemlji on je uništio. A što je to vrlo pojmljivo, on danas, pošto je smirio Srbiju, neće mirovati da sve ne pokuša ispod ruke, da i protivu Vaše ličnosti započne. Njegove spletke i podvale nisu u stanju da nam nahude, ali...?

Dovoljno je i toliko, što njegova vladavina unosi rasulo, trzavicu u celo srpstvo i što ona škodi ne samo Srbiji nego i ostalima pokrajinama srpskim. A što škodi celome srpstvu, škodi i Crnoj Gori.

Gospodaru! Ne u svoje ime, niti u ime ovo emigranata, što se po svetu potucaju, već u ime onih mučenika što trunu po tamnicama, u ime jednog celoga naroda; i još više u ime one patriotske Srpske Misli, kojoj ste Vi do danas bili najodaniji bedem, ja Vas mo-

⁴¹) U manastiru cetinjskom čuvaju se mošti sv. Petra Cetinskog, Petra I Petrovića-Njegoša, vladike crnogorskoga.

lim, da nas razrešite od one Vaše napomene, koja nam svima ruke vezuje.

Nije ovde više pitanje o ovoj ili onoj partiji, niti je ovog teğoba jednog praznog događaja. Ovo je danas pitanje: hoće li biti Srbije ili ne; jer ono što Milan, po naredbi spolja, radi, jasno je da ide na uništenje.

Vašem Visočanstvu odani Dr. Ilijć.

14.

Ulcinj 7 jula 1900.

V. Visočanstvo,

Ako sam i raspoložen malo, nema sumnje to je zbog beogradskih svatova.⁴² Nevesta kao kraljica rose, a to je već dosta da vima pamet zanese. Pa ipak bolje i svatovi nego li... provodi od Prekoga suda, do

Najzad ako mu se za oca može reći:

»Imao je za načelo
Urođeni pečat strasti,
Da pohara i zarobi
I svoj narod upropasti«.

za sina se može...

»imao je za načelo
Urođeni pečat strasti
sa matorom udovicom
Da svoj narod upropasti«.

I tako sad smo skinuli s vrata i tu veliku brigu. Prestol se popunjava i kraljicom, a daj Bože da baba nevesta unese malo više mladačkih ideala srpskog osećanja u Kraljevski dvor.

Koliko će godina taj brak trajati, ne bih se smeo kleti. Bar ni jednoj Obrenovički do danas nije suđeno bilo da skonča pored svoga muža, a hoće li ova skončati ili će joj on skončati celu kraljevsku budućnost.

Kako bilo da bilo, tek Ranko (Tajsić) treba da časti, jer mu je mlada kraljica zemljakinja (iz njegovog okruga), a to je bogami mnogo.

Danas baš napisah... za kalendar »Srbo-bran« ali ne smem da je pošljem, pre nego je Vama pošljem, jer šta znam, možda će se reći da nije sve ovako bilo, ma da ja znam da je bilo.

Molim V. V. itd.

Drag. Ilijć.

⁴²) 8 jula 1900 zvanično se verio kralj Aleksandar Obrenović sa Dragom, rođ. Ljunjevica, a tada udovicom Mašin. Kraljica Draga je bila preko 10 god. starija od kralja Aleksandra.

DUBROVAČKI MUZEJ

26 januara 1932 bilo je ravno sedamdeset godina otkad je osnovan u Dubrovniku Muzej. Osnovali su ga ljudi, koji su svoj prvi odgoj

dobili od one generacije, koja se još živo sjećala posljedica francuske revolucije, propasti slobode i definitivne austrijske oku-

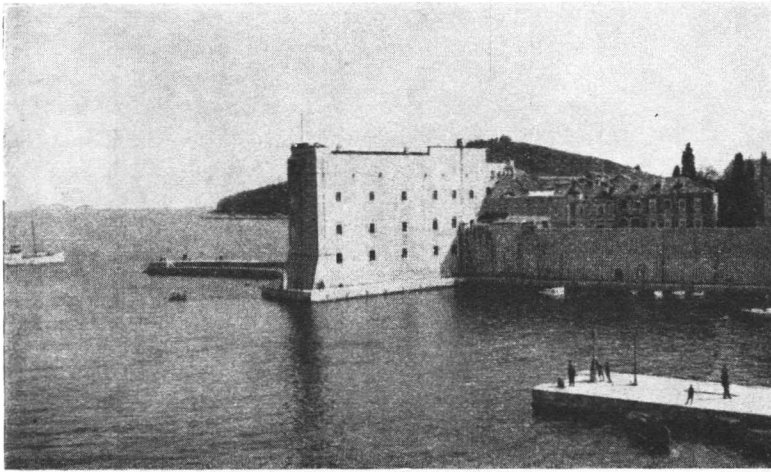
pacije. To je građanstvo Dubrovnika gledalo spas i obnovu grada u tehničkom napretku svojih nasljednika. Zato je ta klasično odgojena sredina ipak u prvom redu osnovala prirodoslovni Muzej, koji je postepeno dobivao općeniti karakter, a tek se je nakon sedamdeset godina od osnivanja potpuno diferencirao na prirodoslovni, kulturno-historijski i etnografski odio.

Eto kako je došlo do Muzeja 1872 godine. Dubrovački su građani i nakon propasti svoje republike ostali u velikom broju »po svijetu«, gdje su kao trgovci, profesori, industrijalci razvijali svoje sposobnosti uporedo sa ostalim naprednim svijetom. I ako im je taj strani svijet pružio blažostanje i mogućnost razvoja oni su ipak vazda u svom srcu čuvali živ osjećaj za svoj rodni grad. Oni su pomalo djelovali na svoju braću i rodbinu u gradu, da nastoje preporoditi grad dižući obrte i trgovine. Opet blizina turske granice pružala je još uvijek gradu Sv. Vlahu zavidan položaj prema ostalim gradovima u Dalmaciji u pogledu ekonomskog razvoja. Tabor je na Pločama još bio pun života, dolazile su i odlazile duge karavane i karakteristične kolone kola, pune svakovrsne robe. Posljedica toga bila je molba dubrovačke Trgovačko-obrtničke komore bečkoj vladi, da se u Dubrovniku osnuje Tehnička škola (Scuola tecnica). Molbu su u Beču preporučili sve pokrajinske vlasti i svi prijatelji Dubrovnika, ali je Beč molbu odbio s motivacijom, da tehničke škole trebaju skupe kabinete, a za to vlada nije imala dovoljno novaca. Antun Drobac, ljekarnik i tadašnji predsjednik Trgovačko-obrtničke komore, da ipak omogućiti otvorenje škole počeo je sabiranjem predmeta za prirodoslovne zbirke tehničke škole. Obratio se na sve strane, u Dalmaciji i izvan Dalmacije, i tako je to bilo dobro organizirano, da je već 1867 bilo mnogo više predmeta, nego li je potrebno za poučavanje u tehničkim školama. Drobac je ponovno uputio molbu ministarstvu u Beč sa porukom, da su zbirke već gotove. Beč poznavajući dobro mišljenje ondašnjih Dubrovčana ponovno odbije molbu i ne dozvoli da se osnuje u gradu tehnička škola.

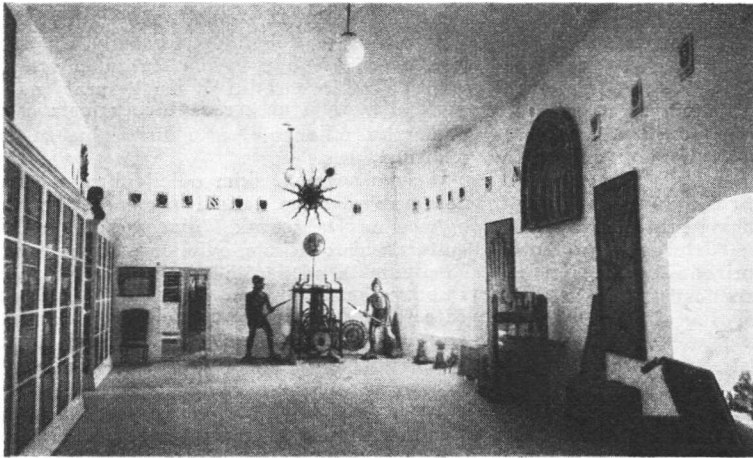
Nakon tri izgubljene borbe sa jednom jačom silom, koja nije nikako mogla da gleda dobrim okom napredak i obnovu Dubrovnika, pak ni ekonomsku, odluči Antun Drobac, da taj prirodoslovni kabinet (Gabinetto di Storia Naturale della camera di commercio di Ragusa, tako su onda govorili) pretvori u »Domorodni Muzej« (Museo Patrio). Te zbirke su imale da ostanu budućim generacijama kao dokaz one žilave borbe i nastojanja Dubrovčana iz druge polovice XIX stoljeća sa Austrijom. 26 januara 1872 sastali se članovi Trgovačko-obrtničke komore i Op-

ćinskog Odbora, da sastave i potpišu akt osnivanja »Domorodnog Muzeja« (Museo Patrio). Taj je akt na talijanskom jeziku i u njemu se kaže, da je Muzej osnovan na čast gradu i za potrebe nastave u realnim predmetima, koji su neophodno potrebni za napredak industrije i trgovine (nell' interesse dell' istruzione reale indispensabile ai progressi industriali e commerciali). Ipak se već u tom aktu govori, da će se u Muzeju sabirati i predmeti istorijske, geografske, umjetničke i književne vrijednosti, te predmeti općenitog karaktera (in cui venivano accolte non sole collezioni di Storia Naturale, ma eziandio oggetti di curiosità storiche, geografiche, artistiche e letterarie di qualsiasi natura). U aktu se određuje novčana potpora Muzeju sa strane Općine i Trgovačke komore i određuje se broj članova muzejskog odbora.

Muzej je svečano otvoren tek slijedeće godine (1873) u velikoj dvorani općinskog vijeća, u drugom katu nove općinske palače. Sad se u Dubrovniku, a i u Dalmaciji osjećala nova dužnost, to jest da se radi i sakuplja u korist Muzeja. Toliko je onda značio u Dalmaciji Dubrovnik, i ako je Zadar bio glavni grad, a Split najveći, da su svi dalmatinski biskupi bili uzeli na sebe dužnost, da pomoću svojih župnika rasturaju u narodu srećke lutrije u korist Muzeja. Zadrani, profesor zagrebačkog sveučilišta pok. Spiro Brusina je živo zagovarao, da se u Dubrovniku osnuje kompletan provincijalni Muzej. On kaže u jednom svom članku: pišući talijanski za tadašnju inteligenciju ovoга kraja: »Qual Dalmata non va superbo di aver comune la patria, con la già repubblicana nostra Atene? Dessa prima si destò, dessa possiede un museo, che se non grande, porta certo un carattere mondiale, lo si faccia patria«. (Koji Dalmatinac ne će biti ponosan, da ima zajedničku domovinu sa nekadašnjom republikanskom našom Atenom? Ona se prva osvijestila, ona ima muzej, koji, i ako nije velik, sigurno nosi svjetski karakter, neka se proglašim zemaljskim). Zanimanje je veliko, te se uz prirodopisne zbirke stvaraju i bogate zbirke egiptološke, japanske, perzijske, rimske, grčke, te vrlo važne zbirke predmeta koji se odnose na dubrovačku prošlost. 1910 godine Centralna komisije za umjetničke i historijske spomenike upravlja je Ministarstvu za bogoštovlje i nastavu u Beč podnesak, da se u Dubrovniku osnuje Muzej za predmete iz srednjeg i novog vijeka, te da se tako odijeli prirodoslovni dio od historijskog dijela. Predlagala je Općini dubrovačkoj, da ustupi Sv. Jakov, a da bi ga država na vlastiti trošak popravila i uredila u svrhu Muzeja. Taj je podnesak centralne komisije imao jednaku sudbinu kao i mno-

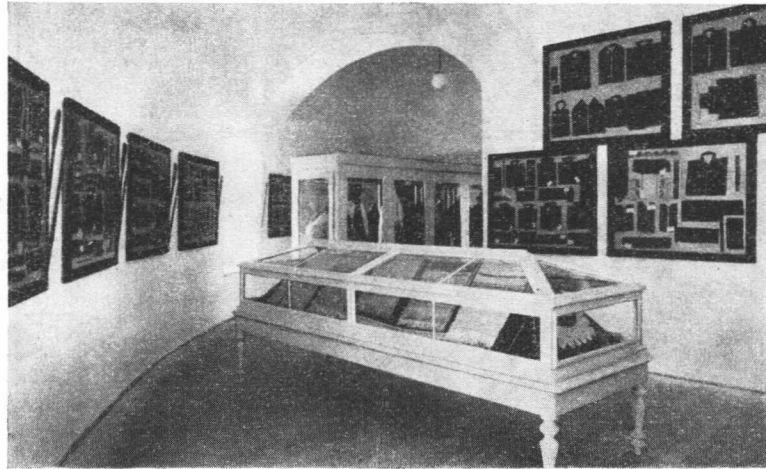
*Gradska luka u
Dubrovniku sa tvr-
đavom sv. Ivana*

*Kulturnohistorijski
odio Gradskog
Muzeja u Du-
brovniku*

*Posude stare lje-
karne „Domus
Christi“ iz XV.
stoljeća (u Grad-
skom Muzeju u
Dubrovniku)*

Etnografsko odjeljenje gradskoga Muzeja u Dubrovniku.

ge druge stvari, koje su se u Beču poduzimale u korist grada Dubrovnika. Međutim zbirke su neprestano rasle, a prostora je nestajalo, tako da ga već 1914. godine nije uopće više bilo, a opet u općinskoj zgradi bilo je i nemoguće da se muzej prostorno razvija, jer nije bilo kuda. Tako je »Dubrovački Muzej« do 1932. godine izgledao kao pravi magazin različitih muzejskih predmeta. Historijski predmeti bili su izmješani sa prirodoslovnim, i u toj se prevelikoj prenatrpanosti gubila vrijednost pojedinih zbirki. Teške poslijeratne prilike nijesu dale da se riješ' pitanje muzeja, i ako se sa mnogih strana u gradu neprestano iznašalo u javnosti i općinskim sjednicama to pitanje. Konačno zahvaljujući birokratskom razvoju dubrovačke općine, koja je trebala sve više prostora za svoje kancelarije došlo je i pitanje Muzeja do konačnog rješenja. Koncem 1931. odlučilo se je da se sve muzejske zbirke prenesu u tvrđavu Sv. Ivana.

Na trošak općine dubrovačke uredio se prvi sprat tvrđave za Muzej, a pisac ovih redaka sa gosp. ing. Perom Zecom odredili su nutarnji raspored zbirki. U jednoj su prostoriji zgrade prirodoslovne zbirke, a u drugoj se nalazi kulturno-historijsko odjeljenje sa svim onim zbirka, koje se odnose na historiju Dubrovnika. Konačno je u jednom posebnom odjeljenju na istom spratu uređeno i bogato etnografsko odjeljenje, u kojemu su narodne nošnje i darovi gospođice Jelke Miš, dubrovčanke, koja je sve svoje bogate zbirke veziva i originala poklonila Muzeju. Tako je napokon »Dubrovački Muzej« sedamdeset godina nakon osnivanja dobio pristojne prostorije u kojima će se moći, — čim to budu dozvoljavale ekonom-

ske prilike — slobodno da razvija. Za sada je sve smješteno u prvom spratu, a vremenom će se preurediti i drugi sprat pa i prizemlje. U istoj zgradi biće mjesta i za pomorsko odjeljenje, a u prizemlju za lapidarium.

U svim se muzejskim odjeljenjima u glavnom sabiru samo takovi predmeti, koji se odnose na Dubrovnik i njegovu prošlost. U kulturno-historijskom odjeljenju imade mnogo predmeta od naročite važnosti za kulturu Dubrovnika. Zbirka dubrovačkih novaca, pečata stare dubrovačke vlastele i fajansa stare apoteke iz XV stoljeća imadu upravo neprocijenjivu vrijednost, ali ipak još nije sve to, što bi Dubrovnik mogao, sa malo više ljubavi, da pokloni muzeju. Razvojem zbirki i estetskim udešavanjem prostorija rasti će i zanimanje za muzej i ponovno će današnje generacije osjetiti dužnost, da poklone muzeju sve ono što bi moglo da služi na čast gradu i narodu.

U etnografskom odjeljenju imade takovih predmeta koji se danas više nigdje ne mogu nabaviti. To su konavoske nošnje, muška i ženska iz dobe republike, stara stonska, mljetska, župska i primorska nošnja, koja se već davno nigdje ne nosi. U zbirci originala narodnih veziva imade motiva konavoskih iz XVI stoljeća, pak možemo da pratimo razvoj tih motiva do današnjih vremena. U jednoj sobi tog odjeljenja nalazimo skupocjene zbirke japanskih, perzijskih i egipatskih predmeta i mnoge druge znamenitosti iz stranog svijeta. Sve su to darovi različitih Dubrovčana razasutih po svijetu, i baš zbog toga ti predmeti imaju svoju kulturnu važnost.

Lucijan Marčić.